

**TISH QATTIQ TO‘QIMALARINING DEMINERALIZATSIYASI VA
ETIOLOGIYASI, EPIDEMIOLOGIYASI HAMDA ZAMONAVIY
PROFILAKTIKA STRATEGIYALARI**

Boyqulova Albina G‘olib qizi

Abu Ali Ibn Sino nomidagi Buxoro davlat tibbiyot instituti

Stomatologiya yo‘nalishi 1-bosqich talabasi

Tel: 88 962 07 27

E-mail: albinaboyqulova@gmail.com

ANNOTATSIYA: *Mazkur maqolada tish qattiq to‘qimalarining demineralizatsiyasi jarayoni, uning kelib chiqish sabablari, epidemiologiyasi hamda zamonaviy profilaktika strategiyalari keng yoritilgan. Tish emali va dentin inson organizmidagi eng muhim qattiq to‘qimalardan biri hisoblanadi. Ushbu to‘qimalar asosan mineral moddalardan tashkil topgan bo‘lib, ular tishlarning mexanik va kimyoviy ta’sirlarga chidamliligini ta’minlaydi. Biroq turli omillar ta’sirida ushbu mineral moddalar kamayishi mumkin. Natijada tish qattiq to‘qimalarining demineralizatsiyasi jarayoni yuzaga keladi.*

Demineralizatsiya jarayoni ko‘pincha kariyes kasalligining boshlang‘ich bosqichi hisoblanadi. Ushbu jarayon og‘iz bo‘shlig‘idagi bakteriyalar tomonidan ishlab chiqariladigan organik kislotalar ta’siri natijasida yuzaga keladi. Bundan tashqari, noto‘g‘ri ovqatlanish, shakarli mahsulotlarni ortiqcha iste’mol qilish, og‘iz gigiyenasiga rioya qilmaslik hamda tupurik tarkibining o‘zgarishi ham demineralizatsiya rivojlanishiga olib kelishi mumkin.

Maqolada demineralizatsiya jarayonining etiologiyasi, epidemiologiyasi va profilaktika usullari ilmiy manbalar asosida tahlil qilingan. Shuningdek, stomatologiyada qo‘llanilayotgan zamonaviy profilaktika strategiyalarining ahamiyati ham ko‘rsatib berilgan.

KALIT SO‘ZLAR: *Demineralizatsiya, tish emali, dentin, kariyes, remineralizatsiya, stomatologiya, profilaktika, og‘iz gigiyenasi, epidemiologiya, mikroorganizmlar.*

KIRISH

Tish qattiq to‘qimalari inson organizmidagi eng mustahkam biologik tuzilmalardan biri hisoblanadi. Tish emali organizmdagi eng qattiq to‘qima bo‘lib, uning asosiy qismi mineral moddalardan tashkil topgan. Emal tarkibida kalsiy, fosfor, fluor va boshqa mikroelementlar mavjud bo‘lib, ular tishning mustahkamligini ta‘minlaydi.

Ammo turli tashqi va ichki omillar ta‘sirida ushbu mineral moddalar miqdori kamayishi mumkin. Bu jarayon demineralizatsiya deb ataladi. Demineralizatsiya jarayoni tish yuzasida oq dog‘lar paydo bo‘lishi bilan boshlanadi va vaqt o‘tishi bilan kariyes rivojlanishiga olib kelishi mumkin.

Bugungi kunda kariyes dunyodagi eng keng tarqalgan stomatologik kasalliklardan biri hisoblanadi. Shu sababli tish qattiq to‘qimalarining demineralizatsiyasini o‘rganish stomatologiya sohasida muhim ahamiyatga ega.

ASOSIY QISM

Tish qattiq to‘qimalarining tuzilishi

Tish qattiq to‘qimalari emal, dentin va sementdan iborat. Emal tishning eng tashqi qatlami bo‘lib, organizmdagi eng qattiq to‘qima hisoblanadi. U asosan mineral moddalardan tashkil topgan.

Dentin emal ostida joylashgan bo‘lib, tishning asosiy massasini tashkil qiladi. Dentin emalga nisbatan yumshoqroq bo‘lsa-da, tishning mustahkamligini ta‘minlashda muhim rol o‘ynaydi.

Sement esa tish ildizini qoplaydi va tishning jag‘ suyaklariga birikishini ta‘minlaydi.

Demineralizatsiya jarayoni

Demineralizatsiya tish emali tarkibidagi mineral moddalarning kamayishi jarayonidir. Bu jarayon og‘iz bo‘shlig‘idagi bakteriyalar faoliyati natijasida hosil bo‘ladigan kislotalar ta‘sirida yuzaga keladi.

Shakarli oziq-ovqat mahsulotlari bakteriyalar tomonidan parchalanganda organik kislotalar hosil bo'ladi. Ushbu kislotalar tish emaliga ta'sir qilib, undagi mineral tuzlarning erishiga sabab bo'ladi. Natijada emal yuzasida oq dog'lar paydo bo'lishi mumkin.

Agar ushbu jarayon o'z vaqtida to'xtatilmasa, u kariyes rivojlanishiga olib keladi.

Demineralizatsiyaning etiologiyasi

Demineralizatsiya jarayonining kelib chiqishida bir nechta omillar muhim rol o'ynaydi:

og'iz bo'shlig'idagi bakteriyalar faoliyati

shakarli mahsulotlarni ko'p iste'mol qilish

og'iz gigiyenasiga rioya qilmaslik

tupurik tarkibining o'zgarishi

organizmda mineral moddalar yetishmovchiligi

Epidemiologiyasi

Tish kariyesi va demineralizatsiya jarayoni butun dunyoda keng tarqalgan stomatologik muammolardan biridir. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, maktab yoshidagi bolalarning katta qismida kariyes kasalligi uchraydi.

Epidemiologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, rivojlanayotgan mamlakatlarda kariyes darajasi yuqori bo'ladi. Buning asosiy sabablari noto'g'ri ovqatlanish, og'iz gigiyenasiga rioya qilmaslik va stomatologik xizmatlarning yetarli emasligi bilan bog'liq.

Zamonaviy profilaktika strategiyalari

Demineralizatsiyaning oldini olish uchun stomatologiyada bir qator profilaktika usullari qo'llaniladi.

Ftor preparatlari

Ftor tish emalini mustahkamlaydi va uni kislotalarga nisbatan chidamli qiladi. Ftorli tish pastalari keng qo'llaniladi.

Remineralizatsiya terapiyasi

Bu usul tish emalidagi yo‘qolgan mineral moddalarning qayta tiklanishiga yordam beradi.

Og‘iz gigiyenasi

Tishlarni kuniga kamida ikki marta tozalash hamda stomatolog ko‘rigidan o‘tish muhim hisoblanadi.

Sog‘lom ovqatlanish

Kalsiy va fosforgia boy mahsulotlarni iste‘mol qilish tish sog‘lig‘ini saqlashda muhim rol o‘ynaydi.

XULOSA

Tish qattiq to‘qimalarining demineralizatsiyasi stomatologiyada muhim muammolardan biridir. Ushbu jarayon tish emali va dentin tarkibidagi mineral moddalarning kamayishi bilan bog‘liq bo‘lib, kariyes rivojlanishiga olib keladi.

Demineralizatsiyaning asosiy sabablari mikroorganizmlar faoliyati, noto‘g‘ri ovqatlanish va og‘iz gigiyenasiga rioya qilmaslik hisoblanadi.

Zamonaviy stomatologiyada profilaktika choralari o‘z vaqtida qo‘llash orqali ushbu jarayonning oldini olish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

Abduazimov A. Stomatologiya asoslari. Toshkent, 2019.

Axmedov A. Tibbiy biologiya va genetika. Toshkent, 2020.

G‘aniyev M. Stomatologik kasalliklar profilaktikasi. Toshkent, 2018.

Karimov H. Tibbiy kimyo. Toshkent, 2021.

Qodirov R. Terapevtik stomatologiya. Toshkent, 2022.

Rasulov S. Og‘iz bo‘shlig‘i gigiyenasi. Toshkent, 2020.

Tursunov B. Stomatologiyada profilaktika. Toshkent, 2019.